Poštnina plačana v gotovini

Prezzo - Cena Lir 0.40

Slovenski dom

Štev. 216. V Ljubljani, v petek, 19. septembra 1941-XIX Leto VI.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Zmagovit potek nove ofenzive v Ukrajini

Boji na obsežnem predelu med Dnjeprom in Donom - Silovito letalsko bombardiranje Petrograda

Hitlerjev glavni stan, 19. sept. Nemško vrhovno poveljstvo je o bojih v Rusiji objavilo včeraj naslednje uradno vojno poročilo:

V Ukrajini se vzhodno od Dnjepra nezadržno nadaljujejo napadalne operacije.

V boju za utrdbe pri Petrogradu so bili doseženi močni uspehi. Oddelki ene same pehotne divizije so z naskokom zavzeli 119 trdnjavic.

Na morju okoli Krima, pred otokom Ösel, na jezeru Ladogu, ob izlivu Volhova in na Belem morju je letalstvo potopilo 3 prevozne ladje s skupno 3000 tonami in je zadelo 16 nadaljnih ladij hudo ter je tako treba računati z izgubo velikega dela ter brodovja. Poleg tega je bil uničen rušilec, dve podmornici in štirje sovjetski hitri čolni.

Vzhodno bojišče, 19. sept. s. Posebni dopisnik agencije Stefani poroča, da so tudi včerajšnje operacije na vzhodnem bojišču prinesle sijajne uspehe. Velika bitka, ki poteka v vzhodni Ukrajini, je dobila zares znaten videz in obseg. Sile maršala Budjenija so na več točkah popustile pred pritiskom Nemcev, ki so napredovali v zmedeno mrežo prekopov srednjega Dnjepra. Zdaj korakajo proti Vzhodu in zavzemajo važna središča ter vojaške točke velikega pomena. Oklepne sile maršala von Rundstedta potiskajo nasprotnika proti Doncu in proti Krimu. Od začetka velike ofenzive na ozemlju med Kremenčukom, Kijevom, Gomelom, Brijanskom, Konotopom in Poltavo ter železnico, ki drži v Kremenčuk, je bilo obkoljenih več sovjetskih divizij. Nemške čete so na poti do zelo važnega vojaškega cilja.

Budimpešta, 19. sept. s. Vrhovno poveljstvo madžarske vojske poroča:

Operacije zavezniških armad se nadaljujejo z rastočim uspehom na zelo obsežnem ozemlju. Iz vojaških razlogov ni mogoče dati točnejših poročil. Povedati je mogoče le, da so zavezniške čete na nekaterih točkah predrle sovjetske črte in da preganjajo razdeljene sovjetske sile. Ruske vojske se pred madžarskimi silami branijo in nadaljujejo s protinapadi, da varujejo umik drugih oddelkov. Madžari pa so odbili vse te protinapade. Nasprotnik je v teh bojih imel 150 mrtvih. Drugih 350 sovjetskih vojakov pa je utonilo v Dnjepru. Madžarski letalci so še naprej bombardirali sovjetsko zaledje.

Stockholm, 19. sept. s. Kako silovito je bombardiranje Leningrada priča število letal, ki v zaporednih valovih bombardirajo bivšo rusko prestolnico. Poveljnik ruske protiletalske obrambe v mestu je sporočil, da je v zadnjih dvanajstih urah bilo nad Leningradom 1200 nemških letal. Lahko si je predstavljati, kako strahoten učinek morajo imeti množine najhujših razstreliv, ki so jih ta letala dvanajst ur metala na mesto in kakšna strašna preizkušnja je to bila za živce prebivalstva in vojaštva v mestu.

Bern, 19. sept. s. Po poročilu nekega švicarskega lista je zdaj na ruskem bojišču kakih 100 angleških letal, ki posegajo v tamošnje boje. Ta letala naj bi bilo angleško poveljstvo poslalo v Rusijo s Srednjega Vzhoda.

Poročila iz Moskve pravijo, da je Kijev zdaj popolnoma obkoljen. Na Krimu pa so sovjetske oblasti izvedle splošno mobilizacijo.

Berlin, 19. sept. s. Iz vojaškega vira poročajo, da je nemško letalstvo tudi včeraj ,z vidnimi uspehi bombardiralo pristaniške naprave v Odesi. Prišlo je do številnih eksplozij. V skladiščih so izbruhnili obsežni požari. Tudi na drugih predelih bojišča so Nemci bombardirali sovjetska zbiranja in umikajoče se oddelke.

La fortezza di Tobruk ancora una volta violentemente bombardata

Il Quartiere Generale delle Forze Armate comunica:

In Cirenaica, sul fronte di Tobruk, sono stati respinti attacchi di elementi avversari; velivoli germanici hanno bombardato la piazza colpendo autocarri ed accantonamenti.

Anche nella notte sul 17 Tripoli e Bengasi hanno subito incursioni aeree: qualche vittima, danni limitati.

Le popolazioni di queste due città, particolarmente soggette alle offese della aviazione britannica, si distinguono per il loro calmo e fiero contegno.

Nei vari settori dello scacchiere gondarino attività dei nostri reparti avanzati e tiri di artiglieria. Aerei nemici hanno attaccato le nostre posizioni del ridotto di Uolchefit; uno di essi è stato abbattuto dalla difesa contraerea.

Ieri apparecchi inglesi hanno lanciato bombe e compiuta azione di mitragliamento su Licata (Agrigento), causando una diecina di feriti tra gli abitanti e danni non rilevanti.

Una nostra unità mercantile in navigazione ha abbattuto in fiamme un velivolo avversario.

Un sommergibile, al comando del capitano di corvetta, Emilio Berengen, ha affondato nel Mediterraneo a colpi di cannone un piroscafo nemico di tremila tonnellate, carico di automezzi.

Tobruk - znova cilj silovitega letalskega bombardiranja

Uradno vojno poročilo št. 471. pravi:

Cirenaika: Na bojišču pri Tobruku so bili odbiti angleški napadi. Nemška letala so bombardirala utrdbo in so bombe zadele vozila in barake. Tudi v noči med 16. in 17. septembrom so angleška letala izvedla polete nad Tripolis in Benghazi. Nekaj žrtev, omejena škoda. Prebivalstvo teh mest, ki mu napadi angleškega letalstva zlasti veljajo, se je izkazalo s svojim mirnim in ponosnim vedenjem.

Vzhodna Afrika: V raznih odsekih na ozemlju pri Gondarju delavnost naših prednjih oddelkov in streljanje topništva. Angleška letala so napadla naše postojanke pri Uolšefitu. Eno letalo je naše protiletalsko topništvo sestrelilo. Včeraj so angleška letala metala bombe in streljala iz strojnic na Licato (Agrigento). Deset oseb med prebivalstvom je bilo ranjenih, škoda je neznatna. Naša tovorna ladja je sestrelila v plamenih nasprotno letalo.

Podmornica pod poveljstvom korvetnega kapitana Emilia Berengena je na Sredozemskem morju s topniškimi streli potopila angleško tovorno ladjo s 3.000 tonami. Ladja je bila polna avtomobilskih vozil.

Nova Evropa ter predlogi za državno skupnost med Anglijo in Ameriko

Rim, 19. sept. s. Bivši angleški vojni minister Hoare Belisha je govoril na seji angleške liberalne stranke ter znova privlekel iz predala znani načrt za združitev vseh angleško govorečih ljudstev na zemlji v en sam zvezni imperij angleškega plemena. O tem načrtu je bilo precej govorjenja spomladi, potem pa je zaspal. Zdaj pa je spet začel razpravo o njem Hoare Belisha, ki je tudi prvi sprožil misel o skupnem angleško-ameriškem državljanstvu. Ni znano, ali Hoare Belisha govori v svojem imenu ali v imenu Judov in nekaterih angleških bogataških skupin.

V prestolnicah nove Evrope pripominjajo na te zamisli naslednje:

1. Skupno angleško-ameriško državljanstvo odgovarja pravemu značaju te vojne, v kateri stoje na eni strani angleški rodovi s svojimi sužnji, na drugi strani pa ostali osvobojeni svet. Poseg boljševizma v to vojno je samo navadna postranska zgodba. Hoare Belisha s svojim predlogom za skupno državljanstvo potrjuje, da ima ta vojna plemenski značaj in da naj prinese angleško govorečim ljudem oblast nad svetom.

2. Razumljivo je, da se za ta predlog zavzema Jud, zakaj državna zveza med Ameriko in Anglijo bi odgovarjala judovskim koristim. Potem bi bilo judovsko bogastvo združeno v enem samem državnem in vojaškem okviru.

3. To dejstvo potrjuje, da je angleški lev že star in čuti trenutek, da pojde pod zložnimi in častnimi pogoji v pokoj, in sicer v državni skupnosti angleško govorečih ljudstev.

4. V Združenih državah so krogi, ki jim ta misel ugaja, zakaj biti dedič Anglije, to je eno izmed načel, ki vodijo Rooseveltovo politiko.

Hrvaško odposlanstvo v rimskem filmskem mestu

Rim, 19. sept. s. Hrvaški državni podtajnik za tisk in propagando je s svojim spremstvom včeraj nadaljeval z obiskovanjem raznih ustanov, ki spadajo v okvir ministrstva za ljudsko kulturo. Ogledal si je najvažnejša radijska središča, med njimi srednjevalovno in kratkovalovno radijsko oddajno postajo. Pri teh obiskih so si gostje lahko do podrobnosti ogledali ustvaritve fašističnega režima. Milković in njegovi sodelavci so ravnateljem EIAR-ja izrekli ponovno svoje občudovanje za sijajno ureditev teh ustanov. Potem so gostje odšli tudi v filmsko mesto, kjer jih je sprejel ravnatelj Freddi. Gostje so se predvsem zanimali za vprašanje filma, ker misli tudi hrvaška država na tem področju začeti z delom. Gostje so si ogledali tehnično ureditev filmskih ateljejev in prisostvovali tudi nekaterim prizorom, ki so jih ravno posnemali za film. Hrvaško zastopstvo je lahko ugotovilo velik napredek italijanske filmske proizvodnje in izrazilo svoje občudovanje nad popolnostjo filmskega mesta

Smrtna obsodba za obrambo nemškega vojnega gospodarstva

Varšava, 19. sept. s. Posebno sodišče v Varšavi je na smrt obsodilo oderuha in špekulanta Ludvika Kezirskega, ker se je iz koristoljubnih namenov zelo hudo pregrešil zoper nemško vojno gospodarstvo in izvajal proti njemu hudo sabotažo. Taka kazen, izrečena za obrambo nemškega vojnega gospodarstva, je bila v Varšavi zdaj prva

Prva skupina ladij v spremstvu ameriške vojne mornarice odplula na Islandijo

Stockholm, 19. sept. s. Po poročilu lista »Social Demokraten« je v noči od torka na sredo prvič odplul iz ameriških pristanišč ladijski sprevod z blagom za Anglijo v spremstvu ameriškega vojnega brodovja. Ameriške vojne ladje bodo konvoj spremljale do Islandije, kjer bodo varstvo nad njim prevzele angleške vojne ladje. V ameriških pomorskih krogih upajo, da bo ta nova ureditev prevozov za Anglijo zmanjšala obseg potapljanja trgovskih ladij po italijanskih in nemških pomorskih silah. Po računih teh krogov naj bi od sedaj dospelo v angleške luke 95 odstotkov ameriškega vojnega blaga.

Mornariški minister Knox je izjavil, da bo mornariško ministrstvo vsak spopad z nemškimi ladjami takoj objavilo. Dalje je povedal, da pripravljajo ameriške oblasti polaganje min pred najvažnejšimi pristanišči in da so se že začela dela za postavljanje mrež proti podmornicam. Mreže so bile položene že na več važnih točkah ameriške vzhodne in zahodne obale.

Angleška in sovjetska vojska v perzijski prestolnici

Stockholm ,19. sept. s. Londonski dopisnik lista »Aften Bladet« poroča, da so angleške čete dospele v perzijsko prestolnico Teheran.

Berlin, 19. sept. s. »Börsen Zeitung« se bavi z zasedbo Teherana po angleških in sovjetskih oddelkih in pravi, da je to zadnje dejanje napada na Perzijo. Perzijski ministrski predsednik je ob svojem odstopu izjavil: »Angleži so obljubili, da ne oni ne Sovjeti ne bodo na nas nič pritiskali. Kako sta ti državi držali obljubo, se vidi zdaj, ko stopajo njune čete v perzijsko prestolnico.

Berlinski list pravi, da se Anglija razglaša za osvobodilko in varuhinjo narodov, da pa ni imela nobenega pomisleka vreči Perzije v objem ene najbolj nasilniških vlad, to je sovjetske vlade.

Slovaška vojska spet poslana na vzhodno bojišče

Bratislava, 19. sept. s. Slovaški oddelki prve linije so bili znova poslani v boj na vzhodni fronti, kakor poroča uradno sporočilo slovaške vojske. V teh zopetnih bojih so se zlasti odlikovali pionirski polki, ki so omogočili prehod čez Dnjeper. Topništvo in letalstvo sta uspešno pomagala s tem, da sta uničila več sovjetskih rečnih ladij.

Poostritve glede izrekanja smrtnih kazni v Nemčiji

Berlin, 19. sept. s. Zadnji zakonski odlok prinaša važne spremembe glede sedanjega nemškega kazenskega zakonika. Po novem zakonu je smrtna kazen določena za vse, ki se ponovno pregreše s spolnimi zločini, če to zahteva varnost narodne skupnosti ali pa če je potrebno dati s tako kaznijo svarilen vzgled. Spremenjena so tudi določila glede smrtne kazni za umore in uboje. Pri novem razsojanju bodo upoštevali nagib in način umora ali uboja. Poostrene so kazni zoper oderuštvo. Zelo so poostrene tudi kazni zoper vse tiste, ki bi uporabljali osebne izkaze drugih ljudi. Nove hude kazni pa so naperjene tudi zoper požigalce tujega imetja.

Motilni angleški letalski napadi na nemška mesta

Berlin, 19. sept. O letalskih akcijah na Zahodu poročajo uradno:

Hitri čolni so pred angleško obalo napadli angleški konvoj, ki so ga varovali rušilci in stražarski čolni in so vkljub močni obrambi potopili štiri angleške trgovske ladje s skupno 25.000 tonami. Po uspešnem boju z angleškimi rušilci so se vsi čolni nepoškodovani vrnili.

Pri Faroerskih otokih so izvidniška letala v nizkem poletu močno poškodovala veliko trgovsko ladjo. Bojna letala so ponoči bombardirala pristaniške naprave v jugovzhodni Angliji.

Včeraj je sovražnik pri poskusu napada na ozemlje pri Rokavskem prelivu izgubil 18 letal in sicer od tega 15 v letalskih bojih, 3 letala pa je sestrelilo protiletalsko topništvo. Dve lastni letali pogrešamo.

Manjše število angleških bombnikov je izvedlo ponoči motilne napade v jugozahodni Nemčiji.

Vislice za stavke in sabotaže na Norveškem

Berlin, 19. sept. s. Nemški komisar za Norveško Terbowen je izdal odlok za zavarovanje gospodarskega življenja in za redni razvoj dela na Norveškem. Odlok določa za motilce gospodarskega življenja in dela v državi smrtno kazen na vislicah. Enaka kazen je določena za organizatorje stavk, sabotaž in poškodovanja strojev. Obsedno stanje, ki je bilo razglašeno zaradi nezakonite splošne stavke, je bilo pred dvema dnevoma odpravljeno.

Udienze dal Duce

Il DUCE ha ricevuto ieri a Palazzo Venezia per il rapporto annuale i Prefetti Di Suni, Torino, Soprano, Alessandria, Li Voti, Asti, Raimoldi, Cuneo, Signorelli, Aosta, Felice Novara, Canovai di Perugia.

Il Principe di Piemonte a Gorizia

Gorizia, 18. L'A. R. il Principe di Piemonte è giunto stamane a Gorizia per effettuare alcune ispezioni in città ed in provincia. Ricevuto da autorità militari, dal Federale e dal Vice Prefetto coi quali ultimi si è intrattenuto a cordiale colloquio, interessandosi alla attività della provincia, il Principe di Piemonte ha effettuato il suo giro nel goriziano fatto segno lungo il percorso a fervide manifestazioni di omaggio da parte delle popolazioni. Nelle primissime ore del pomeriggio il Principe ha fatto ritorno a Gorizia ed ha raggiunto la Stazione centrale dove prima di partire ha ricevuto lo spontaneo e caloroso saluto di una folla di popolo e di camicie nere che riversatesi nel piazzale della stazione stessa e nelle immediate adiacenze ha lungamente ineggiato a Casa Savoia.

Vesti 19. septembra

Ansaldo, eden vodilnih italijanskih časnikarjev, v svojem listu »Telegrafo« ostro obračunava z zadnjimi izjavami švedskega prometnega ministra Andersona glede vojne v Rusiji. Anderson je namreč hvalil uničevalno delo umikajoče se sovjetske vojske. Takih Andersonov je po nevtralnih državah veliko, toda navzlic tem neštetim Andersonom bodo vojske Osi rešile moderno omiko z edinim možnim sredstvom, t. j. s topovi.

Župani občin ob Trasimenskem jezeru (v srednji Italiji) so poslali ameriškemu predsedniku brzojavko, v kateri ga prosijo, naj sporoči, če je morda tudi to zgodovinsko jezero vključil v tiste vode, ki so važne za obrambo zahodne poloble, poroča »Popolo d'Italia«.

Na Japonskem se bodo 25. septembra začele petdnevne slovesnosti za prvo obletnico podpisa vojaške zveze med Italijo, Japonsko in Nemčijo. Slovesnosti prireja družba za razvoj vzhodne Azije pod pokroviteljstvom zunanjega ministra ter italijanskega in nemškega poslanika v Tokiu.

V Zagrebu se bodo v kratkem začela pogajanja za trgovske pogodbe med Hrvaško in Madžarsko. Hrvaška bo iz Madžarske uvažala sladkor, koruzo in maščobe, izvažala pa bo tja premog ter železno rudo.

Iz Kaira poročajo, da je tamošnje angleško vojaško poveljstvo začelo obsežno gibanje, da bi se preprečile nepotrebne potrate živeža in drugih življenjskih potrebščin v angleški vojski. Ta sklep priča o težavnem položaju angleške preskrbe.

V začetku prihodnjega meseca bo med Nemčijo in Hrvaško sklenjena prva trgovska pogodba.

Dne 1. oktobra se bo po vsej Italiji začelo novo delovno leto italijansko-nemške zveze. Posebne slovesnosti bodo v Rimu, Milanu in Napoliju, kjer bo ta družba prvič začela delovati.

Egiptovska kneginja Nevgivan, poročena z nekim turškim generalom, je vse svoje premoženje v Egiptu — poldrug milijon funtov šterlingov — zapustila turški vojski in turškemu letalstvu.

Francoski poslanik v Washingtonu je imel pred dvema dnevoma dolg razgovor z Rooseveltom. Domnevajo, da je razgovor veljal razmerju med Francijo in Nemčijo.

Vsa Švedska žaluje zaradi silovite pomorske nesreče pred Stockholmom. Švedska mornarica je ob njej izgubila tri najmodernejše torpedovke. Razni listi so razpisali prostovoljno zbirko za izdelavo novih torpedovk.

Prvikrat so zdaj tiskali 100 drahemske bankovce v Grčiji. Doslej so tiskali vse bankovce v Franciji in Združenih državah.

Čilska vlada bo do konca leta umaknila vsa konzularna zastopstva iz Evrope, je izjavil zastopnik čilskega zunanjega ministrstva. Trgovina med Evropo in Cile je zaradi vojne popolnoma prenehala, zato so tudi zastopstva nepotrebna.

Angleška podmornica »P 32« se ni o pravem času vrnila v oporišče in jo smatrajo za izgubljeno.

Aretirali so najstarejšega komunističnega voditelja v Franciji, bivšega komunističnega senatorja Marcella Cachina v Rennesu. Bil je tudi ravnatelj komunističnega lista »Humanite«.

Egiptovska vlada je obvestila finsko vlado, da veljajo za Finsko iste gospodarske omejitve kakor za vse države, zasedene po Nemčiji.

Pod angleško zastavo plove 240 raznih grških parnikov, ki imajo v celoti okoli 1.2 milijona ton je objavila grška trgovska zbornica v Aleksandriji.

Glavni londonski dnevnik »Times« opozarja vlado in angl. javnost, naj se ne vdaja kakim utvaram glede bodočih nemških letalskih napadov na Anglijo. Zdi se, da londonske kroge precej skrbi, če bi se napadi velikega obsega začeli spet načrtno ponavljati. List pravi, da bodo Nemci napad obnovili brž ko se bo dalo.

»Amerikanci naj jedo manj, da bodo lahko dali nam čim več!« se glasi veliki naslov opozorila v angleškem dnevniku »Daily Telegraph«.

Angleška letala so ob norveški obali potopila dva parnika, ki sta vzdrževala zvezo med obrežnimi mesti. Potop je vzbudil veliko ogorčenje po vsej Norveški.

Predsednik turške republike se je vrnil iz Carigrada v prestolnico in je včeraj vodil ministrsko sejo. Sklepi seje niso bili sporočeni javnosti.

Angleški tisk besno zahteva, naj angleško letalstvo začne bombardirati Rim v odgovor na bombardiranje Kaira, češ da je tako napovedal že angleški ministrski predsednik Churchill.

Najstarejši del Ljubljane, šentjakobski okraj,

se skladno prilagodeva novim časom

Ljubljana, 17. sept.

Mestni del Ljubljane, ki mu ljudska govorica pravi šentjakobski okraj, prav tako zasluži pozornost zaradi svojega napredka v zadnjih letih, kakor vsi drugi mestni okraji. Samo treba je strogo ločiti: šentjakobska fara ni istovetna s šentjakobskim okrajem. Šentjakobska fara se razteza namreč daleč tja čez Karlovški most, kjer pa ljudje nikakor nočejo priznavati, da so v šentjakobskem okraju, temveč trdijo, da je to popolnoma ločen okraj po Gruberjevem prekopu, oni da so v dolenjskem okraju. Ni dobro se zameriti niti prvim, niti drugim, zato je dolžnost kronista, da opiše za enkrat samo napredek v pravem šentjakobskem okraju, to je nekako od Tranče, tja do Špice, med Ljubljanico in Gruberjevim prekopom, vštevši seveda del grajskega griča, ki tudi spada pod šentjakobski okraj.

Težko je dobiti v sodobni Ljubljani mestni del, kjer mojster Plečnik ne bi pustil vsaj male sledi svojega ustvarjalnega dela. Če ne drugega, je njegov regulacijski načrt napredku šentjakobskega okraja prispeval toliko, da mu morejo biti Šentjakobčani hvaležni. Toda mojster Plečnik je storil še več. Sredi Trga sv. Jakoba krasi ta okraj redko umetniško delo, namreč zgodovinski steber s petimi starimi patroni ljubljanskih župnij, to je Marijinega Oznanjenja, sv. Nikolaja, sv. Janeza Krstnika, sv. Petra in sv. Jakoba. V tretjič je ta spomenik postavila mestna občina ljubljanska, kar pove napis na spomeniku, toda mojster Plečnik ga je napravil tako, da mu do živega pobalinska razposajenost res ne more. Pred kakšnimi desetimi leti je bil spomenik nizek in z latinskimi napisi na njem dosegljivi za slehernega. Marsikak vajenček, ki mu je pri latinščini v gimnaziji spodletelo, si je svojo jezo nad starimi jeziki ohladil nad napisom tega spomenika in tako so stare bronaste črke z latinskega napisa na spomeniku odpadale druga za drugo. Na novem to ni več mogoče, so črke preveč visoko... Čudovit je sedaj Trg sv Jakoba, če ga primerjamo, kakšen je bil še pred desetimi leti. Lepe likovne umetnine, meje iz masivnih krogel, vse to ustvarja na trgu dostojanstven mir, primeren soseščini lepe cerkve, katero sta okrasila med drugim Quaglia in Robba.

Dopoldne je nekaj življenja tudi na tem trgu. Šentjakobčani imajo skromen živilski trg, ki je včasih životaril, dandanes pa se prodajalci na tem trgu prav nič ne pritožujejo, da ne bi prodali vsega dobrega blaga, ki ga na ta trg prineso, čeprav gospodinje še vedno rade zavijejo na Vodnikov trg, kjer je pač več priložnosti — priti v družbo, to se pravi na pošten klepetec s kakimi znankami.

Kaj bo tega, kakih 40 let skoraj, odkar se je središče, zlasti uradno središče, preselilo iz šentjakobskega okraja. Tedanji šentjakobski župnik je tožil: »Vzeli so mi sodišče, vzeli vse urade, celo kaznilnico, vse trgovine se selijo na Mestni trg, meni so ostali samo revежi! Moja župnija nazaduje!«

Če bi tedanji šentjakobski župnik živel dandanes, bi bil vesel lepega razvoja svoje župnije. Res je, da si je nekaj večjih trgovin poiskalo nove točke na Mestnem trgu, toda tudi od tam se nekatere nemirne selijo, res je pa tudi, da se vseljujejo na Stari trg, v Florijansko ulico, na Karlovško cesto, drugam, nove obrti, ki niso nič manjše od starih izseljenih, življenje teče pač po starih poteh, saj je dandanes v šentjakobskem okraju celo več življenja, kakor ga je bilo pred potresom 1895. Predvsem je tu glavno poštno ravnateljstvo, ki je zavzelo lepo staro Virantovo hišo, morda najboljše ohranjeni spomenik baročne Ljubljane, v Stiškem dvorcu, drugem spomeniku Ljubljane izpred 1800, so tudi uradi, zopet je tu merosodni urad, tu sta dve moderni šolski poslopij, šentjakobska in prulska, tu je sodoben Gostilničarski dom, nasprotno, celo pridobil je, odkar je izginila od tam stara jetnišnica, stari Žabjek. To poslopje v Hrenovi ulici pa se je tudi precej prenovilo in nudi še vedno kar znosna stanovanja revnim družinam.

Vse drugače pa so napredovale Prule. Še mlajši rod, ki je zrasel nekako po prejšnji svetovni vojni, se spominja, kakšne gmajne, kakšna puščoba je vladala tam. Obrežje Ljubljanice neurejeno, pota divja, blato ali prah povsod. Danes: same lepe vile ob poteh in novih ulicah. Nabrežje Ljubljanice urejeno, po nabrežjih Ljubljanice in Gruberjevega prekopa pa lične poti, navkreber in vodoravno, ob njih znane »Plečnikove« klopi, ki jih ni mogoče kar tako poruvati in na katerih sede ljudje, mladi in stari, sedaj željni jesenskega sonca. Res stoji še na Špici zatvornica, ki preprečuje, da bi se tudi vzdolž Prul razvil dober veslaški sport, kakor se do Špice in po Gruberjevem prekopu, toda ta zatvornica bo kaj kmalu padla, saj je licitacija za novo zatvornico že uspela in Ljubljanica bo zajezena pri cukrarni, nič več na Špici. Nabrežje na Prulah bo šele tedaj dobilo pravo veljavo.

Pred dvema tednoma smo poročali, da dobe Prule tudi novo zvezo v Trgom sv. Jakoba. Prijateljevo, bivšo Sokolsko ulico, ki gre nekako sredi Prul, od Gruberjevega prekopa vzporedno s Karlovško ulico, podaljšujejo. Ta ulica dobi v kratkem dostop na Žabjek in tako bodo imeli Prulčani neposreden dostop na Sv. Jakoba trg. Druga ulica, ki vodi mimo prulskih vil in vrtov, je Cimpermanova ulica. Ta vodi tik prulske šole, obtiči pa prav tako v zagati. Kakor kaže, namerava mestna občina tudi to ulico podaljšati ter jo spojiti z Žabjekom, oziroma Zvezdarsko ulico, na poti je samo vrt, ki bo to jesen odpadel.

Tako se modernizira šentjakobski okraj. Če k temu dodamo še olepševalna dela na Gradu, izboljševalna dela na Karlovški in drugih cestah, o čemer so naši bralci že dovolj poučeni, potem vidimo, da se je šentjakobski okraj dvignil, da je izkoristil naravne in dane mu možnosti razvoja ter da postaja res v ponos mestu Ljubljani. Kakor menda nikjer v Ljubljani, tudi ni opaziti kakega nazadovanja, temveč povsod vsesplošni napredek, toda povsem v skladu s staro tradicijo, ki bedi nad tem najstarejšim delom Ljubljane.

Drugo cepljenje zoper davico

Ljubljana, 19. septembra.

Cepljenje v Mestnem domu bo jutrišnjo soboto ob 16.30 zaključilo prvi turnus cepljenja zoper davico po vsej Ljubljani. K temu cepljenju v Mestni dom naj starši ali skrbniki pripeljejo vse one nad 18 mesecev stare otroke, ki še ne hodijo v šolo ter so ta teden cepljenje proti davici zamudili ali sploh še niso cepljeni. Cepljenje proti davici je namreč po odloku Visokega Komisarja strogo obvezno ter bodo prekrški te odredbe kaznovani z globo do 1000 lir. Cepljenja so oproščeni samo tisti, ki so bili že, da bi mu prisodil kar osemnajst let. Pravi vitez prav tako lahko služi Bogu kakor duhovnik. Dajte Adalbera meni za nekaj let na Eppenstein in veseli ga boste, ko se spet vrne!«

»Vidiš, je pojasnjeval Dietrichstein, »zakaj želim, da bi postal duhovnik, imam poseben vzrok. Mimo usmrtitve tistih sto in več rudarjev ne morem jaz kar tako kakor Kolničar. Bog ve, kako gre zdaj na Poljskem Melenteinu, ko je umrl pobožni Kazimir in je zavladal Boleslav, ki ga imenujejo Smeli. Grof Viljem z Brež, ki je bil tedaj tudi z nami, je na nekem potovanju umrl nenadne smrti in je pokopan daleč od svoje domovine. Njegova smrt me je opomnila in sem bil sklenil poromati v Palestino ali vsaj v Rim, da bi se spokoril za vse, kar sem grešil iz maščevanja. Ker pa sem bil pred poroko z vojvodom Welfom vedno na bojnih pohodih in nisem mogel potem — Bog mi odpusti — zapustiti mlade žene in otrok, zato želim zdaj, da bi vstopil moj mlajši sin v samostan in zame molil.«

»Ne bi svetoval, siliti otroke v samostan proti njihovi volji,« je pripomnil Markvard.

»Pri našem ni tako, saj kaže poklic za samostansko življenje,« je opravičila gospa Berthilda soprogovo željo.

»V dvanajstem letu je še prezgodaj. Sprejmita moj predlog. Obo moja starejša sinova Urh in Herman sta duhovnika. Urh je že kapitular v Šentgalnu. Učil ju je naš grajski kaplan Günter, ki je korar v Krki, torej pri ustanovi pobožne Heme, katere rudarji ti težijo vest. Če ima Adalbero res poklic za duhovnika, mu bo gospod Günter, sicer ne več mlad, a vesel, bogaboječ in učen mož, boljši učitelj ko bolehni pater Rudpert; če pa je njegovo navdušenje za samostan samo mladostni pojav, ga bo naučil moj orožar Bernard Kulmer sukati meč in kopje na konju in peš, kakor naučil moja mlajša sinova!«

Gospod Rembert in gospa nista mogla grofu kaj ugovarjati, a težko jima je bilo, da bi poslala sina od doma.

Grof Markvard jima je še namignil, kako je v dobrih odnošajih s cesarjem, da je z njim že govoril in da je pričakoval kake spremembe na Koroškem, ker vojvoda Zähringer, ki bi bil rajši na Švabskem, ni bil vseh deset let v deželi in da se je tudi šestnajstletnemu Henriku IV. zameril, ker je v taboru njegovih nasprotnikov.

Gospa Berthilda je razumela, da misli svak na svoje pravice kot edini sin slavnega vojvoda Adalberta. Upanje, da bo po njegovem vplivu videla kdaj svojega mlajšega sina kot grofa ali škofa, je premagalo bridkost, ki bi jo povzročilo slovo od njenega ljubljenca. Oče, ki se je zanašal na sinovo veselje za samostansko življenje, tudi ni več ugovarjal Markvardovemu predlogu.

Sklep staršev je sprejel Adalbero z največjim veseljem. Oče je še določil, da mu da za spremstvo in služabnika močnega hlapca Ožbalta, ki jih je spremljal, ko so šli s šest tednov starim sinčkom v cerkev.

»Dokler bom jaz živ, se za mladega gospoda ni treba bati,« je ves iz sebe vesel obljubil Ožbalt, ko je izvedel, kakršno službo mu je gospod določil.

Drugi dan po maši in zajtrku so konji čakali že pripravljeni na grajskem dvorišču. Oče je blagoslovil sina, mu dal v zlato vdelano relikvijo sv. križa in mu rekel:

»Pomni, da sem te daroval Gospodovi službi!«

Mati je objela sina vsa v solzah, mu pripela okrog vratu zlato verižico z bisernim draguljem, mu pogladila rjave kodre, govoriti pa ni mogla.

»Na svidenje, Adalbero! Kjer koli in kadar koli — vedno tvoj brat!« mu je stisnil Oton roko.

In še pater Rudpert se je poslovil.

»Bog naj te varuje in njegov sveti blagoslov naj te spremlja na vseh tvojih potih!« je rekel, ko mu je položil roke na glavo, in še dostavil, da se ne bosta več videla, kar je povzročilo še večjo potrtost ob slovesu, ki bi ga kar ne bilo konec, ako ne bi bil grof Markvard s svojima sinovoma že na konju.

S solzami v očeh je zajahal tudi Adalbero. Ko je bil že v sedlu, mu je dala lepa Dietmut za slovo šopek, v katerega je povila rožo, lilijo in rožmarin. Z grada so po strmi poti zadrževali konje, a ko so prišli v dolino, so jih vzpodbudili. Adalbero, ki si je bil dal Dietmutin šopek za čepico, je veselo jezdil vštric svojega ljubega Henrika

* * *

Medtem ko je Albero živel in se krepko razvijal na Eppensteinu, ki je bil vse višje kakor rodni grad in je bil z njega prelep razgled po Murski dolini, so se doma tam ob Osojnem jezeru dogodile nenavadne stvari.

Novice iz Države

Kmečka naselbina s 300 hišicami pri Torinu. Turinski občinski svet je na svoji zadnji seji sklenil, da bo podaril fašističnemu avtonomnemu zavodu na obrobju mesta svet v izmeri okrog 188 tisoč kvadratnih metrov z namenom, da bo zavod tam postavil 300 hišic, katerih vsaka bo imela zraven svoj vrt. Hišice bodo imele 1200 sob in bodo v njih nastanili revnejše družine s številnimi otroki. Vsaka hišica bo imela sadni vrt, več njiv, igrišče za otroke, vodnjak in moderno urejen hlev. Dela za zgraditev teh hišic se bodo začela v najkrajšem času, kajti fašistični zavod je že dobil potrebna denarna sredstva, namreč sedem milijonov lir.

Namakanje zemljišč v Italiji. Izrabljanje vodnih sil v Italiji za namakanje ali druge koristne namene zahteva posebno dovoljenje oblasti. Namakanje je posebno razvito v Severni Italiji, kjer so skoraj vse večje reke med seboj povezane z veliko mrežo prekopov, da se je moglo poljedelstvo čim bolj razviti tudi tam, kjer bi brez umetnega namakanja vladala vseuničujoča suša. Lansko leto so oblasti dale novih 427 dovoljenj za namakanje in tako se je število namakalnih veder povečalo lani za 203, predlanskim pa za 148. Vsako vedro vrže na vsako drugo minuto po 100 litrov vode. Z novimi namakalnimi napravami se bo dalo namakati 14,093.63 hektarjev zemljišč, dočim se je dalo s pripravami, za katerih uporabo so dobili lastniki dovoljenje v l. 1939., namakati le 5.606.7 hektarjev. Zadnja leta se je praksa z namakanjem začela uvajati tudi v krajih, kjer vodne sile niso tako močne, posebno pa na otoku Siciliji.

Poraba rudninskih olj. Po končani svetovni vojni so po vsem svetu pridobili letno 96.5 milijonov ton rudninskih olj, dočim so jih pred dvema letoma pridobili že 308.2 milijona ton. Enak vzpon kaže tudi poraba teh olj. Računajo, da so v l. 1939 na vsem svetu porabili okrog 277 milijonov ton olj, torej okrog 15 milijonov ton več kakor eno leto poprej. Računajo tudi, da so oborožene sile evropskih vojska porabile v prvih štirih mesecih sedanje vojne okrog 23 milijonov ton rudninskih olj.

Pouk albanščine v krajih na Kosovem polju. »Agenzia d'Italia e dell'Impero« poroča, da je albanska vlada takoj po priključitvi Kosovega polja začela študirati načrt, kako bi uredila šolsko vprašanje za Albance teh krajev, ki poprej niso imeli pravice do učenja lastnega jezika. Najprej so se poleti po nalogu albanskega prosvetnega ministrstva začeli tečaji albanščine v Prizrenu. Udeležba je bila zadostna. Pri tečajih je sodelovala tudi albanska fašistična stranka in druge organizacije. Obenem so učencem in učenkam prirejali razne zabave in nastope, katerih se je udeleževalo tudi albansko ljudstvo. Agencija tudi poroča, da so Albanci pri vsaki priliki znali pokazati čustva hvaležnosti do tistih, ki so jih osvobodili, namreč do Kralja in Cesarja in do Duceja. Vsaka prireditev v Prizrenu in drugih krajih se je začela in končala s pozdravi in vdanostnimi izjavami tema dvema voditeljema sedanje Italije.

Pospeševanje žitarstva. Fašistični režim se zelo trudi, da bi pripravil poljedelce do tega, da bi z vsemi silami obdelovali in se posvečali pridelovanju žita vseh vrst, da bi se prehrana Italije čim prej osvobodila slehernega uvoza iz tujine. Na tem področju je bilo že mnogo storjenega, posebno z osuševanjem močvirij in z urejanjem žitnega trga. Sedaj je ministrstvo za kmetijstvo po nalogu Duceja razpisalo izdatne nagrade za tiste kmetovalce, ki bi na določenih vrstah zemljišč, ki jih doslej niso šteli med najbolj rodovitna, pridelali več žita kakor doslej. Razpisane nagrade bodo šle iz državne blagajne in jih bodo dobili kmetovalci brez ozira na to, da vlada zmerom poskrbi tudi, da se določijo žitu primerne cene, ki so v skladu s koristmi pridelovalcev in potrošnikov. Lani je bilo v Italiji s pšenico posejanih 5,085.400 hektarjev, z ržjo 105.000 hektarjev, z ovsom pa 203.000 hektarjev. Od sedanjih skupnih 5.393.400 hektarjev naj bi se po vladnem načrtu povečal obseg z žitom posejanega zemljišča na 5,500.000 hektarjev.

Stanje prebivalstva v priključenih pokrajinah. Površina pokrajin, ki so bile priključene Italiji, znaša okroglo 11.000 kvadr. kilometrov, na katerih živi po statistiki jugoslovanskega štetja iz l. 1931. okrog 700.000 ljudi. Okrog 40 odstotkov ozemlja odpade na Ljubljansko pokrajino, okrog 10 odstotkov na priključeni del Kvarnera, okrog polovico pa na dalmatinske kraje. S prebivalstvom je približno enako. Nekaj več kakor 40% celotnega prebivalstva odpade na Ljubljansko pokrajino, dobrih 10% na Kvarner, nekaj manj kakor 50% pa na Dalmatinsko pokrajino. Okrog 90% prebivalstva vseh novopriključenih krajev je katoliške vere. ostali so pravoslavni, dočim druge vere ne dosežejo niti enega odstotka. Skoraj vsi pravoslavci bivajo v dalmatinskih krajih, največ pa okrog Zadra in v Kotorju. Povprečna rodnost znaša v novih pokrajinah na 1000 prebivalcev 27.8, umrljivost pa znaša 15.8 na 1000 ljudi. Posebno velika rodnost je v okolici Zadra in v Kotorju. Največ smrtnih primerov med otroki je v Kotorju, najmanj pa v Ljubljani, kjer so številke enake povprečjem v drugih starih italijanskih pokrajinah.

Novo mesto

Na drugem sejmu za obvezno oddajo živine, ki je bil 17. septembra, je bilo videti še mnogo lepe živine. Okoliški kmetje so pripeljali 75 glav živine, po večini volov, ki so bili vsi ocenjeni kot prvovrstno blago. Prihodnji sejem za obvezno oddajo živine bo dne 1. oktobra.

Sanitarna avtokolona v Šmihelu. V četrtek je v Šmihelu pri Novem mestu ves dan delovala Sanitarna avtokolona notranjega ministrstva. — Zdravniki sanitarne kolone so v šolskih prostorih pregledali šoloobvezne otroke in tudi odrasle. Prebivalstvo je bilo z obiskom sanitarne kolone ter z brezplačnimi zdravniškimi pregledi in nasveti zelo zadovoljno. Med opoldanskim odmorom se je okoli vozil zbralo lepo število ljudi, ki so poslušali oddaje radijskega aparata, ki ga ima kolona v enem svojih voz.

Javite vojne ujetnike v Nemčiji. Predsedstvo novomeške občine poziva vse družinske poglavarje, da prijavijo svojce, ki se še nahajajo v ujetništvu v Nemčiji. Prijavi je treba priložiti tudi zadnje pismo ali dopisnico, ki so ga prejeli od svojca. Prijave je treba vložiti pri predsedstvu novomeške občine najkasneje do 24. t. m. Po tem roku se prijave ne bodo več sprejemale. Prijaviti je treba tudi tiste svojce, ki so že bili prijavljeni.

Važno opozorilo. Okrajno glavarstvo v Novem mestu je sporočilo vsem občinskim uradom, naj opozorijo prebivalstvo, da se pokorava vsem varnostnim ukrepom, ki jih zahteva vojni čas. Zato naj se vsakdo podnevi in ponoči na vzklik vojaške straže »Fermo« ali pa »Alto la« takoj ustavi. Vojaške straže morajo namreč takoj streljati na vsakogar, ki se na poziv noče ustaviti. Prebivalstvo naj se po tem opozorilu ravna, da se tako izogne vsem nesrečam.

Preložen Mihaelov sejem v Kostanjevici. — Občinska uprava v Kostanjevici sporoča, da običajnega sejma na Mihaelovo, dne 29. sept., ne bo. Pač pa bo sejem na dan Velike Terezije dne 15. oktobra. Sejem bo za parkljasto živino in za konje.

Zamenjava semenskega žita. Ravnateljstvo Kmetijske šole na Grmu sporoča, da zamenja semensko pšenico za navadno pšenico v razmerju 2:3. Za 3 kg navadne pšenice da 2 kg semenske. V istem razmerju zamenja tudi semenski ječmen za navadnega. Pšenica in ječmen morata seveda biti normalno čista. Interesenti naj se javijo čimprej!

Uvedba monopolske službe v Ljubljanski pokrajini

VIKTOR EMANUEL III.,
po milosti božji in narodni volji
Kralj Italije in Albanije,
Cesar Abesinije

Na podstavi člena 18. zakona z dne 19. januarja 1939-XVII, št. 129,

na podstavi kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX, št. 291,

smatrajoč za nujno in neogibno potrebno, da se zaradi vojne pooblasti državna monopolska uprava, da prevzame v Ljubljanski pokrajini poslovanje glede soli, tobaka, vžigalic, cigaretnega papirja, vžigalnikov in kresilnih kamenčkov, dokler se stalno ne uredi po zgoraj navedenem kr. ukazu,

po zaslišanju Ministrskega sveta in

na predlog Našega ministra državnega tajnika za finance,

smo sklenili in odločamo:

Člen 1. Državna monopolska uprava se pooblašča, da začasno prevzame v Ljubljanski pokrajini poslovanje glede soli, tobaka, vžigalic, cigaretnega papirja, vžigalnikov in kresilnih kamenčkov, dokler se to poslovanje ne uredi dokončno po kr. ukazu z dne 3. maja 1941-XIX, št. 291.

Člen 2. Poslovanje po prednjem členu bo avtonomno po predpisih, ki jih izda minister za finance.

Člen 3. Ta ukaz stopi v veljavo naslednji dan po objavi v Uradnem listu Kraljevine in se mora predložiti zakonodajnima skupščinama zaradi uzakonitve.

Minister predlagatelj je pooblaščen, da predloži zadevni zakonski osnutek.

Odrejamo, da se ta ukaz, opremljen z državnim pečatom, uvrsti v Uradno zbirko zakonov in uredb kraljevine Italije in ukazujemo vsakomur, da se po njem ravna in skrbi za njegovo izvrševanje.

Dano v Rimu dne 19. maja 1941-XIX.

VIKTOR EMANUEL

MUSSOLINI, DI REVEL

Oprostitev od plačevanja šolskih taks

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino,

smatrajoč za umestno, da se učencem iz mnogočlanskih rodbin olajša obiskovanje šol.

odreja:

Člen 1. Plačila šolskih taks za vpis, za obiskovanje šole in za izpričevala so za šole vseh vrst in stopenj oproščeni učenci, katerih roditelji so imeli sedem ali več otrok.

Člen 2. Polovice taks so oproščeni učenci, katerih roditelji so imeli pet ali šest otrok.

Člen 3. Oprostitev ne velja za repetente.

Člen 4. Ta naredba stopi v veljavo z začetkom šolskega leta 1941-42 in se zato takse, ki so bile plačane za tekoče leto, vrnejo na prošnjo, ki se mora vložiti na nekolkovanem papirju z dokazili vred na ravnateljstvo šole v 15 dneh od objave.

Ljubljana 16. septembra 1941-XIX.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino:

Emilio Grazioli

Z živilskega trga

Uvoženi krompir na mestni stojnici gre prav dobro v denar ter ga je vsak dan dosti na prodaj, da ga ima prebivalstvo za sproti. Brali smo sicer v nekem tržnem poročilu, da v sredo ni bilo krompirja na mestni stojnici, vendar je bilo pa prav v sredo in v četrtek na mestni stojnici prodanega 6000 kg krompirja po 1.20 L, kakršna je tudi maksimalna cena za uvoženi krompir. Prebivalstvo mora upoštevati, da domači pozni krompir na deželi še ni povsod izkopan razen deloma v ljubljanski okolici, kjer krompir za dober teden prej dozori, kot na Dolenjskem. Ker je pa zgodnji krompir, ki ga pri nas pridelamo zelo malo, v glavnem že precej pošel, ga ni več dosti na trg. Kolikor časa ne bo dosti domačega poznega krompirja na trg, bo pa mestni preskrbovalni urad prebivalstvu dobavljal uvoženi krompir, ki bo zadoščal za sproti ter ne bo treba prav nobenemu trpeti pomanjkanja tega važnega živila.

ŠPORTNE VESTI

Slovenska kolesarska zveza Ljubljana, službeno. Redna seja upravnega odbora bo danes, dne 19. t. m., ob 19 v prostorih kavarne Vospernik, Stari trg št. 34. Dnevni red: organizacija kolesarske dirke za prvenstvo ljubljanske pokrajine. Ker se bo na tej seji razpravljalo tudi o zelo važnih zadevah in ukrepih Pokrajinskega odbora, se pozivajo vsi odborniki, da se te seje sigurno in točno udeleže.

Sestanek vseh kolesarjev. Sestanek vseh kolesarjev, ki bodo tekmovali za prvenstvo ljubljanske pokrajine, bo v petek, dne 19. t. m., ob 20 v prostorih kavarne Vospernik, Stari trg št. 34. Tega sestanka se lahko udeležijo tudi oni kolesarji, ki nameravajo letos prvič tekmovati. — Tajnik Slov. kolesarske zveze Otrin.

ASK: seja upravnega odbora bo v soboto, 20. t. m. v prostorih Akademskega doma ob pol dveh.

J. N. VOLKHAMER

OSOJANI

ZGODOVINSKI ROMAN

11

Grofovski boter, ki je imel Adalbera rad, je vse to opazil in je govoril s starši. Gospod Rembert je priznal, da pater Rudpert nima vseh dobrih lastnosti kot njegov prednik, a da v pobožnosti in učenosti ne zaostaja za njim, da ga celo prekaša. Ker sem pa sklenil, da žrtvujem tega sina, ki ga nisem več pričakoval, Bogu in ga določil za duhovski stan, nimam pravega razloga, da bi prosil opata za drugega grajskega kaplana.«

»Pa vendar vidiš, ljubi Rembert, da je deček čisto drugačen, kakor je bil prej. Tudi veselje ob bratrancih ga je hitro minilo,« je pripomnila gospa.

»Mogoče pa nima veselja za duhovski stan,« je menil grof Markvard. »Tako velik je že, da bi mu prisodil kar osemnajst let.

Zvišanje cen mleku - iz usmiljenja do otrok

Nadaljnje obsodbe zaradi navijanja cen — Gostilničarji in mesarji

Ljubljana, 19. septembra.

Kakšne, naravnost bedaste izgovore navajajo pred kazenskim sodnikom razni pridobitniki, obtoženi zaradi navijanja cen v svoje opravičilo glede zvišanja cen raznim najnujnejšim življenjskim potrebščinam? Izgovarjajo se na vse možne načine, da bi tudi pred sodnikom prikrili svoj strastni pohlep po dobičku in bi se radi predstavljali kot žrtve nastalih razmer. V dnevih hudih nadlog in stisk so butnile na življenjsko površje strasti koristoljubja, dobičkaželja in izkoriščevanja. Prav v tem pogledu podajajo ogromno in žalostno sliko kazenske razprave v dvorani št. 79, ki jih vodi kazenski sodnik-poedinec na okrožnem sodišču proti mnogoštevilnim pridobitnim navijalcem. Pred njim so se včeraj od 8.30 do opoldne vrstile razprave, ko je bilo 12 pridobitnikov obtoženih prestopkov prekoračenja najvišjih, od pristojne oblasti določenih cen raznim neobhodnim življenjskim potrebščinam. Nastopali so peki, prodajalke mleka, mesarji in boljši gostilničarji.

Samska trgovka Slavka, lastnica mlekarne je bila obtožena po čl. 7 uredbe o cenah z dne 15. marca 1941, ker je 13. maja prodajala mleko po 2.50 din (0.95 lir) liter, ko je bila takrat najvišja cena 2 din (0.76 lir), dne 18. junija pa celo po 4.50 din (1.71 lir) liter, ko je bila takrat najvišja cena 3.50 (1.33 lir) liter. Kako se je Slavka zagovarjala? Priznala je, da je mleko strankam prodajala po onih, v obtožnici navedenih cenah. In zakaj? Sama je sodniku dejala sledeče:

»Mleko sem dobivala dražje iz Domžal. Ženske so me prosile in mi govorile, da plačajo mleko po vsaki ceni, samo da ga dobe za otroke. Bilo je takrat pomanjkanje mleka. Iz usmiljenja do otrok sem dajala mleko.«

Sodnik jo je mirno prekinil in vljudno opozoril:

»Ko ste tako usmiljeni, zakaj pa niste mleko prodajali po nabavni ceni 4 din?«

Slavka urno se izmotajoč:

»Mleko sem hotela prodajati po 4 din, pa so mi ženske prigovarjale, da naj si računam za zaslužek in trud 50 para.«

Razprava je bila prekinjena, da se izvedejo novi razbremenilni dokazi in zaslišijo kontrolni organi.

Druga lastnica mlekarne Ivanka je 11. junija tudi raznim strankam prodajala mleko po 4.50 din (0.95 lir) liter. Tudi iz usmiljenja do otrok. Kratko pa je sodniku izjavila:

»Res sem mleko prodajala predrago. Zadruga mi ga je podražila, pa sem ga tudi jaz. Mlekarna je zahtevala za liter 3.90 din.« Sodnik: »Iz usmiljenja bi ga prodajali po tej ceni!«

Ivanka skromno in ponižno: »Padla sem v nesrečo. Sama nisem vedela, zakaj so takrat mleko podražili.«

Sodba: 7 dni zapora in 200 lir denarne kazni, pogojno za 1 leto.

Pred kazenskega sodnika je stopil tudi restavrater Jernej, da podaja račun o svojem gostilnovanju. Obtožen je bil po čl. 7 uredbe o cenah, da je junija prodajal telečjo pečenko, naravni zrezek, golaž, vampe in hrenovke po mnogo višjih cenah, kakor jih je določeval cenik za gostinske obrate, objavljen novembra l. 1940. Dalje je bil obtožen, da je 14. junija letos prodajal goveje meso po 4.55 lir in vino črnino po višji ceni, kakor je bila določena. V svojem zagovoru je obtoženec navajal, da je res imel višje cene v jedilniku, kakor so bile določene v ceniku z dne 1. novembra 1940, to z ozirom na visoke nabavne in režijske stroške. Ves čas se je potom Združenja gostinskih obratov trudil, da bi se izvedla kategorizacija gostinskih obratov. Glede vina in mesa je omenil, da je bilo vino sortirano in da zadevni jedilni list še ni bil korigiran in da je bilo to na dan, ko je stopil v veljavo novi cenik. Gostilničar Jernej je bil obsojen na 7 dni zapora, 500 lir denarne kazni in 114 lir povprečnine. Prijavil je proti sodbi priziv. Glede mesa in vina je bil oproščen.

Vdova mesarskega mojstra Katarina je bila obsojena na 7 dni zapora, 500 lir denarne kazni in 114 lir povprečnine, ker je prodajala na svoji stojnici stročji grah po 14 din (5.32 lir) kg in goveje meso po 30 din (11.40 lir) kg, torej za ceno, ki je bila mnogo višja od one, uradno določene najvišje cene.

Mleko za dojenčke

Na mleko dojenčkov stavimo prav posebne zahteve, saj vemo, da je mleko, ki odraslim prav nič ne škoduje, večkrat za dojenčka pravi strup.

Dečji dom (Higienski zavod — oddelek za zdravstveno zaščito mater, dojenčkov in otrok) namerava začeti akcijo za dobavo svežega, higieničnega mleka v zvezi s »Prevodom«.

Da se ugotovi približna količina potrebnega mleka za dojenčke v Ljubljani, prosimo cenjene matere, ki reflektirajo na tako mleko, da osebno ali pismeno priglase svojega dojenčka z navedbo okraja, v katerem stanujejo. »Prevod« namerava razdeliti mesto na potrebno število okrajev in v vsakem okraju določiti mlekarno, v kateri bi v jutranjih urah dobivale matere higienično mleko za dojenčka. Mleko bi se delilo v surovem stanju in bi ga vsaka mati po predpisu doma pripravila. — Higienski zavod v Ljubljani.

Nedeljski kolesarski izlet iz Ljubljane

Če ste že bili v Iški in v Polhovem gradcu, vas bo gotovo zanimalo tudi kako je v Horjulu in horjulski dolini. Seveda vsak kolesar najprvo vpraša, kakšna je cesta. Reči je treba, da je cesta prav dobra, podobna tisti v Polhov gradec. Na Dobrovi se cesta loči, ena pelje v Polhov gradec, ena pa v Horjul. To sta dve vzporedno ležeči dolini. Med potjo stopite tudi na prijazni griček Sv. Urh s cerkvico, od koder je lep razgled po dolini. Od sv. Urha je tudi odcep ceste, ki pelje mimo gradu in cerkve Lesno Brdo v novo sotesko proti Drenovemu griču. Od sv. Urha dalje proti Horjulu leži vas **Zaklanec**. Tu je odcep ceste proti Polhovemu gradcu. Tudi ta cesta je v zelo lepem stanju v romantični dolinici. Od Zaklanca do Horjula je le za dve stopinji s pedalom. V Horjulu si oglejte vas in se okrepčajte. Po okrepčilu nadaljujete pot po svojem uvidevanju. Če ste pripravljeni tudi nekoliko peš hoditi po klancu, pojdite kar dalje iz Horjula na Vrzdenec mimo cerkvice pod hribom po serpentinah na »Ljubljanico«, od tam pa v Polhov gradec čez Male Vode. — Če pa nočete pešačiti, zavijte v Horjulu proti Vrhniki. To je zelo dobra cesta preko Velike in Male Ligojne, po krasnih serpentinah navzdol več kilometrov teka, da pridete na Vrhniko. Ne bom vam žal!

Za tiste, ki radi taborijo, si bodo prav lahko izbrali primeren kotiček z vodo, kjer se boste tudi kopali. Smučarje pa bo zanimal teren za smučanje, katerega je tudi v izobilju. Sedi na kolo in oglej si sam na lastne oči. Ne bo ti žal!

Meja med širšim in ožjim nevarnostnim okolišem v Ljubljani

Ljubljana, 19. sept.

Ta meja se pri zaščiti pred napadi iz zraka večkrat omenja in zato mora to mejo vse prebivalstvo natanko poznati ter vedeti, da v ožji nevarnostni okoliš spadajo ne glede na višino ali velikost vsa poslopja, ki leže v teh mejah, poleg tega pa tudi obe strani mejnih cest.

Med širšim in ožjim nevarnostnim okolišem gre od križišča Gosposvetske in Celovške ceste z železnico proti jugu po železnici do Oražnove ulice in po Tržaški cesti proti severovzhodu do Aškerčeve ceste, nato spet proti jugu do Ulice rimske legije in ob rimskem zidu po Mirju ter nazaj proti severu po Gorupovi ulici, nato po Cesti 29. oktobra, Zoisovi cesti na Krakovski nasip in po njem na Trnovski pristan do Mandelčeve (prej Švabičeve) ulice, tu pa čez Ljubljanico naravnost v Zvonarsko ulico in dalje po njej na Karlovško cesto do Gruberjevega prekopa. Po levem bregu Gruberjevega prekopa gre meja dalje prav do mosta dolenjske železnice pri klavnici ter dalje po železnici čez Kodeljevo tudi še po vodmatskem mostu čez Ljubljanico, nato pa po Zaloški cesti do Marenčičeve ulice, nekoliko časa po njej, nato pa meja preskoči na Zakotnikovo ulico ter teče čez železniško progo okrog tovarniških kompleksov in po Tovarniški ulici pride na Pokopališko ulico, se obrne po njej na jug do Mokronoške (prej Bazoviške) ulice, nadalje pa vzporedno z železnico v Zeleno jamo in odtod po Ljubljanski cesti ter na levo za tovarno za klej po Savski cesti na Šmartinsko cesto, po Šmartinski cesti nazaj do Vilharjeve ceste in po njej na Tyrševo cesto, nato pa po Tyrševi cesti do Kalanove ulice, po njej do Linhartove ceste in po njej na Celjsko ulico do Ipavčeve ulice, tu pa spet na Tyrševo cesto ter z nje na levo okrog stanovanjskih blokov Vzajemne zavarovalnice in železničarskega fonda ter bežigrajske šole za Stadionom na Koroščevo ulico ter po njej na Tyrševo cesto do Livarske ulice, po Livarski na Parmovo (prej Kobaridsko) ulico in po njej do Trstenjakove ter na sever po Lavričevi ulici na Boruto vo, spet na sever v Podmilščakovo do Janševe ter po Janševi ulici čez železnico in ob Kavškovi ulici dalje na Gasilsko cesto do Celovške in po njej do stare mestne meje, nato spet po drugi strani Celovške ceste nazaj na železniško križišče pri kopališču Ilirije.

Stanovanjska poslopja so izven te meje, t. j. na periferiji mesta ali v redkem naselju, so v tako imenovanem širšem nevarnostnem okolišu, kjer so obvezne le požarne varnostne odredbe, druga zaščita pa je samo priporočena. Za industrijske obrate in za večje zavode so pa zaščitni ukrepi obvezni ne glede na nevarnostni okoliš.

Vse mesto je ne glede na nevarnostni okoliš razdeljeno še na 11 okolišev z osrednjimi okoliškimi postajami za gasilsko, tehnično in zdravstveno službo, ki naj v sili pomagajo hišni zaščiti. Najgostejši so trije notranji okoliši, ki se pa v celoti nahajajo v ožjem nevarnostnem okolišu. Vsi ti trije okoliški imajo gasilsko okoliško postajo v Mestnem domu, za druge službe so pa urejene naslednje okoliške postaje: za prvi okoliš v Kresiji, za drugi okoliš na učiteljski šoli, za tretji okoliš pa na Mladiki. V prvem okolišu je 435 hiš, v drugem celo 567, v tretjem pa 335 hiš, kjer povsod mora biti izvedena hišna zaščita. Močnejši so še peti okoliš v Mostah s 306 hišami, sedmi okoliš v spodnji Šiški s 187 in šesti okoliš za Bežigradom s 158 poslopji, kjer je hišna zaščita obvezna.

Mestni zaščitni oddelek bo objavil tudi še podrobni razpored okoliških postaj za vse mesto.

Koledar

Danes, petek, 19. septembra: Kv. jan.
Sobota, 20. septembra: Kv. Evst.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa 43; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4; mr. Ustar, Šelenburgova ul. 7.

Ravnateljstvo Državne dvorazredne trgovske šole v Ljubljani obvešča svoje učence in učenke, da se bo pričelo šolsko leto 1941-42 **dne 4. oktobra 1941** z otvoritveno sv. mašo ob 9 v trnovski cerkvi. Po sv. maši se zbere dijaštvo v svojih učilnicah.

Seznami davčnih osnov gostilničarjev z začetno črko R—Ž so tudi že razgrnjeni na magistratu ter zato opozarjamo interesente, naj si jih do 1. oktobra ogledajo v vratarjevi sobi v pritličju leve hiše mestnega magistrata.

Potrdila za lansko cepljenje otrok zoper davico bo Mestni fizikat začel razdeljevati v Mestnem domu prihodnji teden, in sicer za otroke z začetnimi črkami A—E v ponedeljek 22. t. m., z začetnicami F—J v torek 23. t. m., z začetnicami K—M v sredo 24. t. m., z začetnicami M—R v četrtek 25. t. m. in z začetnicami S—Ž v petek 26. t. m. Opozarjamo, naj starši in skrbniki otrok ne hodijo po potrdilo druge dneve kot zanesljivo samo tisti dan, ki je določen za razdelitev potrdil po začetnici njihovega priimka. Učenke in učenci, ki so bili lani cepljeni v šolah, bodo potrdilo dobili pozneje v šolah, saj za sprejem v šolo ta potrdila še niso potrebna.

V Ribniški dolini je krompir srednje dobro obrodil

Ribnica, 19. septembra.

Lepi in prijetni so jesenski dnevi v Ribniški dolini; prijetni v jesenskem soncu, ko nam je v hladnih dneh tako ljubo, ko prodre gosto jesensko meglo, lepi ob pogledu na to lepo dolino in zemljo, ki nam daje v tem času svoj plod. Sedaj je čas kopanja krompirja, glavne hrane našega ljudstva. Letos je krompir srednje dobro obrodil, v nekaterih predelih Ribniške doline pa se celo pritožujejo nad slabo letino. Mnogi so s kopanjem že gotovi, ker so se bile na mnogih njivah pojavile poljske miši v takem številu, da je krompir kar izginjal. Ponekod se pritožujejo nad gnilobo, ki je prav tako uničila mnogo krompirja. Zato so se nekateri posestniki podvizali in pohiteli ter so že pred dnevi izkopali krompir, ostali pa ga kopljejo te dni, ko nam je vreme še precej naklonjeno. Posestniki prav dobro vedo, da je najbolje kopati krompir ob suhem vremenu, ko ni zemlja premokra, da ne ostane blaten, ker tak rad gnije. Če kopljemo ob slabem vremenu, se krompir ne posuši in ga moramo spravljati mokrega. V današnjih časih, ko moramo skrbeti, da nam ne pride v nič niti najmanjši naravni dar, je važno, da smo pri shranjevanju krompirja zelo previdni. Krompir moramo shraniti tako, da je varen pred mišmi, pred gnitjem in mrazom. Gnitje preprečimo na ta način, da posujemo lege krompirja z živim apnom ali pa s presejanim pepelom. Inž. Prezelj, Wolfova 3, Ljubljana, prodaja proti gnilobi krompirja posebno sredstvo »Negnil«, katerega priporočamo. Pol kilograma »Negnila« zadostuje za 1500 kg krompirja. Pri shranjevanju krompirja moramo tudi paziti, da ne bomo dali krompirja na vlažna cementna tla. Najboljše je, če shranimo krompir v klet ali kake suhe temnejše prostore, ki jih obložimo še z deskami.

Frutta e milioni a Merano

Sadje in milijoni v Meranu

L'autunno a Merano ha richiami irresistibili non soltanto per i raccolti lussureggianti di frutta, ma anche per la Sagra dei Milioni messi in premi. ~ Nel Gran Premio di Merano, che è la più ricca corsa di cavalli italiana, verranno disputati premi per un milione. ~ La Lotteria di Merano che è collegata col Gran Premio, distribuirà, con estrazione a sorte fra tutti i possessori di biglietti, premi per circa 5 milioni. ~ Partecipa anche tu a questa doppia festa della Natura e della fortuna. Con 12 lire puoi diventare milionario, acquistando un biglietto della Lotteria di Merano. Ma acquistalo oggi stesso, perchè la vendita si chiude **improrogabilmente il 28 settembre**

Jesen v Meranu te privlači z nepremagljivo silo ne samo zaradi preobilne trgatve raznega sadja, ampak tudi zaradi slavlja milijonov, vloženih v premijah. ~ Pri Veliki Nagradi Merana, ki je najbogatejša italijanska konjska dirka, bo šlo za milijonsko premijo. ~ Meranska loterija, ki je združena z Veliko Nagrado, bo razdelila z žrebom med vse lastnike srečk za približno 5 milij. premij. ~ Udeleži se tudi ti tega dvojnega praznika narave in sreče! Z 12 lirami lahko postaneš milijonar, če kupiš srečko Meranske loterije. Toda kupi jo že takoj danes, ker bo prodaja zaključena **neodložljivo 28. septembra.**

Igor Zagrenjen:

Zavetje v pečevju

Drug za drugim so se zbudili, ko je pritisnil jutranji mraz. Prvi se je dvignil Tone, ki je vzel z ležišča povesmo otave in ga pest za pestjo potlačil v reže ob vratih. To mora na vsak način oskrbeti, da skozi špranje ob steni ne bo uhajal v zavetje mraz. Pa dvojna vrata bo tudi treba napraviti, tako se je pokazalo.

Pomalem pa le svetloba najde pot v duplo. Vidi se, da je zunaj že dan.

Liza je tako čudno trudna, kar nič se ji ne da vstati.

Burga je pomolzla Rjavko, zdaj je zakurila.

Tone se s sodčkom odpravi dol, v Klokovnjak, po vodo.

Liza se sili tačas, ko njega ni, gospodinjiti, toda Burga jo naglo sežene, naj bo pri miru. Ročno se suče okrog ognjišča, ko je opoldne vse kuhano, marno pobira pepel, kar se ga je bilo od drv naletelo v posodo z jela.

Popoldne je Tone spet izginil. Šele zvečer je prišel nazaj z velikim tovorom drv. O, prostora je za drva v zavetju več ko preveč.

Po večerji so spet malo posedeli skupaj še potem, ko se je že dodobra zmračilo. Nato pa so drug za drugim zaspali mirno in varno kakor prejšnje čase doma, takrat, ko še nobenemu ni nikoli prišlo na misel, da bodo kdaj morali bežati.

•

Tako je mineval čas. Dan je bil dnevu podoben, z istimi opravki so se zamotili do večera. Nazadnje se je že pošteno čutila jesen.

•

Ko je Lizo prvič prijel krč, da se je z vso silo oprijela na eni plati Toneta, na drugi pa Burge, mu je Burga svetovala, naj nad njenim zglavjem zabije dva kavlja, mednja pa razpne vrv, da se bo porodnica lahko oprijela, če bi ji njih dveh roke bile prešibka opora.

Tone se je brž lotil posla.

To je bilo neki dan, komaj so pokosili. Kar kmalu potlej jo je spet prijelo.

»Tone, prosi Boga, da bi bil fantek!« je rekla Burga. »Zdaj gre pa zares!«

Tone je bil ves na trnju.

Ni mogel več gledati žene, ki je tako trpela.

»Samo za čisto kratek čas grem ven!« je dejal Burgi, ki si je dajala, kadar je bila porodnica pri miru, opravka s posli, na katere se ni prav nič razumel.

»Kar ven pojdi! Bom že jaz sama opravila! Vedro vzemi in vode prinesi, boš več napravil kakor da tu delaš napoto!« mu je odgovorila Burga.

»Liza, Liza! Kako je kaj?« je ves obupan vprašal in jo z okorno roko pobožal po potnem čelu.

»Oh, kako je hudo, kako je neizrečeno hudo, Tone!« je zastokala.

»No, no, saj bo kmalu spet dobro!« jo je tolažila Burga.

Obrnil je glavo preč, se spognil po kebljico in odprl vrata. Tod mu ni bilo več obstati.

»Liza, Liza, kako te imam rad!« je govoril sebi in njej, ko se je spuščal po skalovju. »Samo, da mi ti ostaneš živa! Bog sveti, daj, da se bo vse to srečno končalo. Nikar naj Lizi ne bo preveč hudo! Oh, pa mene malo bolj udari in njej prihrani bolečine! Samo da bi bilo že vse to srečno v kraju! Kaj bo, Gospod Bog, fant ali punčka? Daj, napravi mi veselje, naj bo fantek, luštkan in zdrav! Če bo sto Francozov na preži, ga bom nesel pokazat staremu in Petru! Pa Lizo varuj, da bo srečen porod! Kaj mi fantek pomaga, če bi pa ona umrla? Ne, ne, Gospod Bog, ti jo pazi, nikar nas ne udari, res ne, glej, tako te imamo radi! Zmerom bomo gledali, da ne bomo ravnali proti tvoji volji, ampak se vsega držali, kar si nam ukazal storiti, da se bo tebi zdelo prav! O Bog, o Bog! Daj, da se bo vse srečno izteklo!«

Iz dna srca je molil med potjo. Kar sredi pečine, na najbolj nerodnem kraju je obstal, položil kebljico na greben in pokleknil. Razprostrl je roke k nebu, jih sklenil, se ozrl spet kvišku in potem poljubil mrzlo skalo. Med solzami je govoril:

»Gospod Bog, o ti nebeški Oče, daj, da se bo vse to srečno končalo! Nikar ne poglej od mene preč, poslušaj, kako te prosim! Daj, da bo vse dobro! Če bo, Oče nebeški, glej, vsako leto bom na ta dan poromal k Mariji sredi snegov! Še ti, Marija, založi kakšno dobro besedo zame in za Lizo, in potem, vi vsi tam gori v nebesih, naj še Burgine zasluge, ki so vpisane v zlati knjigi, malo zaležejo, saj vem, da je ona zmerom istega srca kakor jaz zdaj! Oh, saj ne bom odslej nikoli več samo v stiski tak! Zmerom bom! Marsikaj sem grdega napravil, toda Go-Bog in Marija, vidva mi malo spreglejta, prosim vaju, usmilita se me, grešnika!«

Dvignil se je ves objokan, in se odpravil naprej dol.

»Da bi bilo vsaj že vse srečno v kraju, ko bom spet nazaj!« se je čez nekaj časa spet priporočal. Goste solze so mu kar naprej lile po licu.

Nazadnje se je utolažil, ko se je tako olajšal.

»O, saj bo!« si je govoril. »Saj je Bog dober in ne zametava tistega, ki ga prosi za pomoč! Kaj ne, da ne, Gospod Bog? Prav gotovo me boš uslišal!«

Spustil se je po strmem pragu v korito, skočil na drugi breg, kjer se je lažje hodilo, lezel skozi ruševje in nazadnje obstal pri izvirku. Brž je napolnil kebljico.

Nizko je že stalo sonce.

Kmalu se bo napravil večer. Če hoče še pred nočjo priti do zavetja, se mora kar podvizati. Previdno je lezel nazaj vkreber, potolažen in že kar napol gotov, da se bo do tačas, ko njega ne bo zraven, vse srečno izteklo in da se bo lahko vesel zahvalil Bogu, ko bo zaprl vrata za seboj

•

»Burga, Burga! Le zakaj moram toliko trpeti?« je kar naprej stokala Liza.

»Potrpi, Liza, pa Mariji se priporoči in Bogu! Saj bo kmalu v kraju!«

»Oh, oh! Ojej, kako je to hudo! O, kako je hudo! Hudooo!« je ječala porodnica.

Burga je tačas že vse pripravila, kar je bilo potrebno za najprej.

Strašno je trpela Liza.

Nazadnje so pa le bile bolečine pri kraju.

Tenak glasek je zavekal.

Potem pa je Burga tisto drobno, plavo in rdečo stvarco dvignila, pokazala Lizi, ki se je trudno nasmehnila, in jo odnesla v kot, kjer je že imela pripravljeno vodo.

Okopala je drobno, novo bitjece skrbno in rahlo, njene roke so bile tega vajene.

Čez nekaj časa je v tista majcena usta vlila nekaj kapljic cukrene vode. Potem pa še malo.

Ono drobno je kar hitro zaspalo.

Burga ga je lepo zavila v pleničke in položila k mladi mami.

Ko so Lizi ponehale bolečine, je začutila, kako je neznansko zaspana in utrujena.

Spati, spati! Oh, kako je lepo!

Pa je kar narej okrog nje šarila Burga. Prav ko se ji je zadremalo, se je priteknila in veke so se ji morale hočeš nočeš odpreti.

»Slišiš, Liza! Liza! Zdaj ne smeš zaspati! Bog ne daj, da bi zdaj zaspala!« je le napol razločno udarjal na njena ušesa Burgin glas.

Spati, spati..

Toda Burga je ni pustila.

(Dalje.)

Andrejčkov Jože: **Žalost in veselje** Roman v slikah

Risal Jože Beranek ::::: Besedilo priredil Mirko Javornik

34

Peter je prinesel rejenčka spet domov in mu stregel na moč. Če je bil Alešek kdaj siten, ga je vzel na kolena in ga na klopi pred vežo zibal, da se je fantič umiril in zaspal. Peter je tako opravljal službo skrbnega očeta in dobre matere.

35.

Alešek je postajal pod Petrovo skrbno roko vse trdnejši. Tekal je po hiši, se splazil tudi že čez prag in ven, kjer je potem neznansko klical: »Očka! Mama!« kakor ga je učil Peter. Aleš in Peter sta bila odslej neločljiva tovariša.

36.

Leta so tekla in Aleš je dopolnil že osmo leto. Peter in župnik sta si veliko prizadevala, da bi zvedela za starše, pa ni bilo ne duha ne sluha o njih. Zato je Peter sklenil molčati tudi o dogodku v gozdu.

Aleš je bil krepek fant, bistroumen in ubogljiv.

Nek nemški zdravnik je znanstveno dokazal, da

»ženske same niso krive, če so tako zgovorne«

Pravijo — navadno tudi upravičeno, da imajo ženske dolg jezik. Res je, da ženske na splošno dosti več govore kot pa moški. Zakaj? Na to vprašanje je našel odgovor nek nemški zdravnik in sicer na čisto anatomski podlagi. Nič nečastnega za ženski spol ni ugotovil ta zdravnik, da ne bo kdo mislil, da se je tega vprašanja lotil morebiti iz kakšnega sovraštva do žensk. Če imajo dolg jezik, torej ni njihova krivda. Glavni vzrok, da so ženske tako zgovorne, je v tem — pravi ta nemški zdravnik — da so njihovi dihalni organi drugače ustvarjeni kot moški. Površina ženskih pljuč je večja kot površina pljuč pri moških, dočim so kanali, ki vodijo iz pljuč, pri ženskah dosti tanjši. Zato se kaže pri tem isti pojav, kakor če zlijamo vodo iz kakšne steklenice: hitrost vode, s katero teče voda iz steklenice, je sorazmerna s širino stekleničnega vratu. Tako moški brž porabi sapo, dočim jo ženska lahko zadržuje dalj časa, ker ji iz pljuč ne more tako hitro »izteči«.

»Zbirka« 100.000 sanj

ki jo ima nek japonski profesor, da bi iz nje proučeval človekovo duševnost

Japonski profesor Curoda se je lotil nenavadne naloge. Sklenil je postati nabiralec »sanj«. Ta njegova svojevrstna »zbirka« mu služi, kakor pravi sam za proučevanje človekove duševnosti. Pusti si pripovedovati od svojih klientov, prijateljev in znancev, kaj se jim je sanjalo. Ker se s takšnim poslom ukvarja že nekaj let, ima tudi že prav čedno zbirko sanj, okrog 100.000. Pripovedujejo mu jih ljudje obeh spolov in vseh mogočih socialnih položajev. Oglašajo se pri njem s tem namenom gosposki mestni ljudje, pa tudi ljudje z dežele, od najbogatejših do najrevnejših. Slaba stran te »zbirke« pa je vsekakor v tem, da omenjeni profesor Curoda ne more kontrolirati, v koliko se je vsem tem ljudem sanjalo, kakor mu pripovedujejo. Vsak si na vse zadnje svoje sanje lahko čisto enostavno izmisli ali pa jih pred Curodo vsaj nekoliko olepša, da so zanimivejše. Nekaj pa za svoje pripovedovanje le dobi na roko, kajti ta profesor — na Japonskem morajo biti profesorji na vsak način dobro plačani — ne zahteva, da bi mu ljudje zastonj pripovedovali svoje sanje, ampak jim za to njihovo uslugo vsaj nekaj plača. In ker danes ljudje povsod na svetu izkoristijo vsako priliko, kjer se le da kaj zaslužiti, je razumljivo, zakaj ima Curoda toliko obiskovalcev, med njimi najbrž tudi dosti takšnih, ki se jim že lep čas ni prav ničesar sanjalo. Malo težko in kočljivo je potem, iz takšnih »sanj« proučevati človekovo duševnost, ko je vendar že iz resničnih sanj ta stvar dokaj kočljiva.

Ribe namesto sveč

Ker si tudi v krajih ob Tihem oceanu danes človek ne more kar tako lahko kupiti sveč ali petrolejskih svetilk, so ribiči iz vasi ob tihomorski obali začeli misliti na to, kje bi našli primerno nadomestilo za te stvari, ki jih zdaj tako primanjkuje. Ker pa so ribiči tudi precej iznajdljivi ljudje, jih ta skrb ni preveč dolgo mučila. Brž so našli rešitev, in še celo sile zanimivo rešitev. Namesto sveč so začeli uporabljati kar ribe. Ribo najprej posuše, vtaknejo vanjo stenj, kakršnega ima navadna sveča in potem to nenavadno svetilko prižgo. Pravijo, da »riba — sveča« zelo lepo in močno gori, najmanj tako kot prava sveča ali petrolejska svetilka. Vsekakor je to sicer zelo preprosta, pa zato toliko bolj ekonomična razsvetljava.

Slanik — poštar

Švedski ribiči so pred nekaj dnevi ujeli slanika, ki je imel na trebuhu s srebrnim trakom privezano vrečico iz celuloida, na njem pa je bilo v angleškem in norveškem jeziku zapisano: »Notri je pismo«. Ribiči so s to ribo zelo previdno ravnali in ko so odprli celuloidno vrečico, so našli v njej res pismo, ki ga je pisal neki norveški mornar po imenu Jansen. V njem omenjeni mornar prosi, naj tisti, ki bi pismo našel, sporoči njegovi izvoljenki, ki stanuje nekje v predmestju norveške prestolnice Osla, da se mu dobro godi, da vedno misli nanjo in da ji pošilja tisoč poljubov.

Zahtevajte povsod naš list!

Največja tovarna turbin na svetu

Kakor poroča agencija »Centraleuropa«, imajo zdaj največjo tovarno turbin na svetu v Berlinu. Njena lastnica je berlinska elektrotehnična družba A. G. V njej so pred kratkim izdelali turbino s 85.000 kilovati. Tehnične naprave v omenjeni tovarni pa so takšne, pravi ista poročevalska agencija, da se v njih lahko zgrade tudi 100.000kilovatne električne turbine.

Na 25.000 načinov si služijo kruh

Po podatkih, ki jih je zbral urad za ljudsko štetje v Združenih ameriških državah, poznajo tam nič manj ko 25.000 načinov, kako se da služiti kruh. Pravijo, da je seznam teh številnih zaposlitev od sile zanimiv in da v njem lahko bereš naravnost presenetljive stvari. Ljudje se v Ameriki ukvarjajo z neštetimi takšnimi poklici, da se nam Evropejcem o njih niti ne sanja ne. Amerikanci morajo biti od sile iznajdljivi tudi v tem, kako vse se da služiti kruh.

Novo barvilo iz las

Nekemu tokijskemu zobarju se je posrečilo v zadnjem času s posebnim kemičnim postopkom dobiti iz človeških las neke vrste barvilo. Ker je pri tem uporabljal črne lase, kakršne imajo po veliki večini vsi Japonci, je bilo to njegovo barvilo prav za prav neke vrste »črnilo«, ki bi ga lahko uporabljali na primer po tiskarnah.

Duhoviti zobar je izračunal, da bi se iz las, kolikor jih nastrižejo v enem letu vsi tokijski brivci (japonska prestolnica ima vendar 1,200.000 ljudi), dalo dobiti celih 412 kg takšnega barvila.

Zavod, kjer goje uši

V Pekingu imajo poseben zavod, kjer goje — pomislite — uši. Služijo jim potem za pridobivanje nekega seruma proti tifusu, ki ga povzroči pik prav teh uši. Torej golazen, ki povzroča tifus, potem tudi sama to bolezen ozdravi. Lepo to, ne? Uši morejo živeti le, če imajo na razpolago dovolj človeške krvi. Zato morajo imeti v tem pekinškem zavodu vedno na razpolago tudi ljudi, ki so pripravljeni dajati ušem svojo kri. Ker se tudi na ta način da nekaj zaslužiti, se takšnih žrtev, ki jih dvakrat na dan ob določeni uri pikajo uši, tudi ne manjka.

Soja

Domovina soje je Kitajska, Japonska in Mandžurija. Rastlina je nekoliko slična grahu, a je to neke vrste fižol. Drobni, okroglikasti plodovi vsebujejo 35 do 45% beljakovine, nekaj nad 30% sladkorja, 17% mastnega olja, nekaj saharoz, fosforja in kalija in okrog 12% vode. Prej smo dobivali sojino moko iz Banata in Bačke.

Od sojinega zrna uporabimo prav vse. Zmleta zrna dajo zelo mastno moko, ki pa je v kuhinji ne moremo uporabiti. Zato sojo najprej stisnejo, da se odstrani odvišno olje, ki kolikor toliko nadomešča olivnega. Iz soje dobimo tudi precej sluzastih snovi, v katerih se nahajata lectin in fosforna kislina. Ostanek zmeljejo za moko, otrobe pa predelajo, da nadomeščajo v industriji kazein.

Sojino moko uporabljamo na prav različne načine. Tudi kruh lahko spečemo iz nje. Ker pa je ta moka, kot smo že omenili, precej težka, jo moramo dodati v pravem razmerju in sicer dve tretjini enotne in eno tretjino sojine moke. Tudi kvasa potrebuje precej več. Iz sojine moke se da speči izvrstno drobno pecivo kot torte, piškoti itd. Tudi pri mesnih jedeh je soja uporabljiva (paniranje, vezava mesa). Za juhe, za dušenje zelenjave, omake in prikuhe, sploh tam, kjer potrebujemo mast in moko, vzamemo rajši sojo, ker s tem prihranimo na masti, ki je lahko vzamemo precej manj.

V Japonski in Kitajski pa pridelujejo iz soje različne alkoholne in brezalkoholne pijače, sire itd. Prehranjevalni urad za Ljubljansko pokrajino pa je določil na osebo poleg enotne pšenične moke, še pol kg sojine moke.

Nenadoma nas je zapustil naš vrli tajnik, tovariš

ing. Martin Vraničar

gozdarski pristav

Na zadnji poti ga bomo spremili danes ob 14 iz kapelice sv. Antona na Žalah na pokopališče k Sv. Križu.

V Ljubljani, dne 19 septembra 1941. **Slovensko gozdarsko društvo**

BELA ČAROVNICA

pustolovski roman 11

»Z gotovostjo morem trditi le, da je bil morfinist, ker sem v njegovem truplu našel sledove morfija. Ničesar pa ne morem izjaviti glede kokaina. Če bi zastrupljenje bilo kronično, bi bilo nekatere sledove gotovo mogoče opaziti, toda s tem še ni rečeno, da je ta možnost izključena.«

»Ali je mogoče, da je kdo vdan morfiju in kokainu obenem?«

»Gotovo. In še celo zelo pogost je ta slučaj. V začetku tega stoletja je nek zdravnik trdil, da se je mogoče odvaditi morfija s kokainom in žal se je ta teorija zelo hitro razširila. Seveda je bil uspeh ravno nasproten. Tisti, ki so na ta način hoteli ozdraviti, so zapadli še drugi strasti. Sicer pa so takšni ljudje podvrženi tudi drugim strastem in njihov konec je vedno vse prej kot zavidanja vreden. Njihovo življenje se neizogibno konča s samomorom, v norišnici ali pa v ječi. Najbolj žalostno pa je dejstvo, da se tega sami dobro zavedajo, a nimajo več toliko moči, da bi se rešili.«

Zares drago morajo plačati trenuten užitek!«

»Res je. Oni pa si vsakokrat domišljajo, da so našli raj. Kokain se jim zdi kakor čarovnica, ki s samim dotikom svoje čarobne palice odpre pred njihovimi čuti nov, čudovit svet. Štiri do pet ur preživijo v tem stanju blaženstva. Toda počasi se navadijo na to in užitek traja vedno manj časa. Potreba po strupu pa postaja vedno večja in uboge žrtve se ne morejo več rešiti. Znajdejo se prav kmalu v vrtincu, iz katerega ni več rešitve.«

»Groza pretrese človeka, če pomisli, kako si takšni ljudje za navidezen užitek uničijo življenje,« je dejal ravnatelj.

»Gotovo ti ljudje že prej niso bili normalni. Normalnemu človeku je tak užitek v nezavesti odvraten. Ti nesrečneži pa mislijo čisto drugače.«

»Res je to,« je pritrdil ravnatelj. »Spominjam se, da je eden izmed teh ljudi, ki je živel s svojo materjo, jo umoril, razsekal in razkosano truplo spravil v kovček, katerega je spravil v sobici poleg jedilnice. Več ko dva meseca je potem popival in razgrajal v tej sobi s svojimi ničvrednimi tovariši in s pocestnicami, katerim je večkrat povedal, da v sosednji sobi spi neka gospa.«

»Torej,« je dejal komisar, »če se vrnemo k prejšnjemu pogovoru, je odvetnik Legros mogel biti vdan tudi kokainu.«

»Brez dvoma. Toda z gotovostjo ni mogoče trditi, da je bil vdan tej strasti. Z gotovostjo morem trditi le to, da če je bil vdan kokainu, to zastrupljenje ni bilo še tako močno, da bi bilo mogoče opaziti posledice, kakor je to mogoče trditi glede morfija.«

»Ali je verjetno, da je odvetnika dohitela smrt, ko je bil v oblasti tega strupa?«

»To je zelo verjetno. V takšnih okoliščinah ti ljudje izgubijo popolnoma oblast nad seboj. Toda nič manj nevarno ni njihovo stanje, kadar niso pod vplivom strupa.«

»Koliko časa je treba, da začne kokain učinkovati?«

»Če ga uporablja kakor tobak za njuhanje, začne učinkovati čez petnajst ali dvajset minut. Injekcije učinkujejo bolj hitro. Za injekcije se navadno uporablja morfij. Toda pri odvetniku Legrosu sem mogel ugotoviti, da morfija že dalj časa ni uporabljal.«

Komisar se je zamislil. Nato je dejal: »Radoveden sem, če ne bo Forier skušal dokazati, da je kronično zastrupljen od kokaina in bo skušal na ta način uiti ječi. Saj je, že ko sem ga aretiral, izjavil, da je bolan.«

»To mu pač ne bo uspelo, kajti na živem človeku je mnogo lažje ugotoviti, če je podvržen tej strasti. V takem slučaju njegova usoda ne bo mnogo boljša, ker bo pač moral v kriminalno norišnico. Na vsak način pa bom z lahkoto ugotovil njegovo stanje, če ga preiščem.«

»Saj za to sem vas že hotel prositi,« je vzkliknil ravnatelj. »Kakor hitro bo prišel čas za to, vas bom povabil.«

Kmalu potem se je zdravnik poslovil.

V.

V četrtek zjutraj po tem dogodku sem srečal svojega prijatelja Doreta.

Jurij Doret se je v svojem življenju lotil že več poklicev, ki pa so bili le priprava na tega, kateremu se je posvetil sedaj. Bil je namreč sodnijski poročevalec pariškega dnevnika »Le Réveil«. V poklicih, katerih se je prej lotil, si je nabral mnogo znanja in izkušenj, ki so mu sedaj dobro služile, tako da so mu njegovi poklicni tovariši nemalo zavidali njegove uspehe.

Približal se mi je smehljaje in mi dejal:

»Kako se imaš? Že dolgo se nisva videla.«

Pri teh besedah mi je, kakor po navadi tako močno stisnil roko, da me je zabolelo.

Zavila sva v kavarno. Zdel se mi je precej raztresen. Mogoče je imel kakšne posebne skrbi.

Mimo najine mize je prišel raznašalec časopisov z najnovejšo izdajo dnevnika »Paris-Midi«. Izmed štiridesetih pariških dnevnikov je ta edini, ki izide že ob enajstih. Zato je zelo razširjen.

Doret je kupil en izvod in ga naglo preletel z očmi. Nato se je ustavil pri nekem članku na prvi strani, ga pozorno čital in pri tem postajal vedno bolj zamišljen. Nato se je obrnil k meni in vprašal:

»Ali si že kaj slišal govoriti o nekem Croixnoirju?«

»Ne. Zakaj me neki to vprašuješ?«

»V zvezi s smrtjo odvetnika Legrosa.«

Toda jaz o odvetnikovi smrti sploh še ničesar nisem vedel. Doret se je temu čudil in bil celo nekoliko nevoljen zaradi moje nevednosti in brezbrižnosti. Na kratko mi je pojasnil vso zadevo, nato je nadaljeval:

»Glavni urednik mi je naročil naj poizvem za vse podrobnosti in tako sem izvedel vse, kar je policija do sedaj mogla ugotoviti. Tudi jaz sem bil prepričan, da gre tu za umor, toda nikakor si nisem mogel priti na jasno, zakaj je bil izvršen. In sedaj se nenadoma pojavi ta Croixnoir in me skuša spraviti v zadrego. Toda najbolje je, da prečitaš sam. Tako ti bo vsa ta stvar bolj jasna.«

To rekši mi je podal časopis. Takoj mi je padel v oči naslov: »Slučaj odvetnika Legrosa«. Čital sem z vso pozornostjo.

»V zvezi s smrtjo odvetnika Legrosa in aretacijo akademika Raymonda Foriera, ki je bil obtožen umora, smo prejeli pismo nekega neznanca, ki se skriva pod psevdonimom Croixnoir. Kakor je znano, nikoli ne objavljamo anonimnih pisem. V tem slučaju smo naredili izjemo, ker to pismo vsebuje toliko pametnih razlogov, ki bodo brez dvoma zanimali naše čitatelje. Razume se, da ne moremo prevzeti nobene odgovornosti za vsebino pisma, ki je sledeča:

»Velecenjeni gospod ravnatelj!

Za Ljudsko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Sodja — Urednik: Mirko Javornik — Rokopisov ne vračamo — »Slovenski dom« izhaja vsak delavnik ob 12
Mesečna naročnina je 6 lir, za inozemstvo 10 lir — Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefon štev. 40-01 do 40-05 —
Podružnica: Novo mesto.